

Käesolev dokument on vaid dokumenteerimisvahend ja institutsioonid ei vastuta selle sisu eest

► **B** EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV ► **C1** 2011/93/EL ◀,
13. detsember 2011,
mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja
mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK
(ELT L 335, 17.12.2011, lk 1)

Parandatud:

► **C1** Parandus, ELT L 18, 21.1.2012, lk 7 (93/2011/EU)

▼B

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV
 ►C1 2011/93/EL ◄,

13. detsember 2011,

mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 82 lõiget 2 ja artikli 83 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Laste seksuaalse kuritarvitamine ja ärakasutamine, sealhulgas lasteporno, rikub raskelt laste põhiõigusi, milleks on eelkõige lapse õigus heaoluks vajalikule kaitsele ja hoolitsusele, nagu see on sätestatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 1989. aasta lapse õiguste konventsioonis ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ⁽³⁾.
- (2) Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikega 1 tunnustab liit õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, mille artikli 24 lõige 2 sätestab, et kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid. Peale selle on Stockholmi programmis „Avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsele” ⁽⁴⁾ selge prioriteedina määratletud laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastu võitlemine.
- (3) Lasteporno, mis hõlmab laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavaid visuaalseid materjale, ning muud laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise eriti rasked vormid laienevad ja levivad uute tehnoloogiate ja interneti kasutamise teel.

⁽¹⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 138.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 27. oktoobri 2011. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 15. novembri 2011. aasta otsus.

⁽³⁾ EÜT C 364, 18.12.2000, lk 1.

⁽⁴⁾ ELT C 115, 4.5.2010, lk 1.

▼B

- (4) Nõukogu 22. detsembri 2003. aasta raamotsusega 2004/68/JSK (laste seksuaalse ekspluateerimise ja lapsporno vastu võitlemise kohta) ⁽¹⁾ on ühtlustatud liikmesriikide õigusakte, et kriminaliseerida laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise kõige raskemad vormid, laiendada riiklikku jurisdiktsiooni ning näha ette ohvritele pakutav minimaalne abi. Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsuses 2001/220/JSK (ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses) ⁽²⁾ on sätestatud ohvrite õigused kriminaalmenetluses, sealhulgas õigus kaitsele ja hüvitisele. Lisaks hõlbus-tatakse nõukogu 30. novembri 2009. aasta raamotsuse 2009/948/JSK (kohtualluvuskonflikti vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses) ⁽³⁾ rakendamisega laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno eest süüdistuse esitamise kooskõlastamist.
- (5) ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 34 kohaselt kohustuvad osalisriigid kaitsma last kõikide seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vormide eest. ÜRO lapse õiguste konventsiooni 2000. aasta laste müüki, lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat käsitlev fakultatiivprotokoll ning eelkõige Euroopa Nõukogu 2007. aasta konventsioon laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest on olulised meetmed, millega tõhus-tada rahvusvahelist koostööd kõnealuses valdkonnas.
- (6) Rasked kuriteod, nagu laste seksuaalne ärakasutamine ja lasteporno, nõuavad terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab teo toimepanijate suhtes kriminaalmenetluse läbiviimist, lapsohvrite kaitset ja kõnealuste kuritegude tõkestamist. Nimetatud süütegude vastase võitlusega seotud meetmete rakendamisel tuleb esikohale seada lapse huvid, nagu see on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis. Raamotsus 2004/68/JSK tuleks asendada uue õigusaktiga, mis pakuks tervikliku õigusliku raamistiku selle eesmärgi saavutamiseks.
- (7) Käesolev direktiiv peaks tervikuna täiendama Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiivi 2011/36/EL (milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK), ⁽⁴⁾ kuna mõned inimkaubanduse ohvrid on olnud ka seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise lapsohvrid.
- (8) Seoses pornograafilise etteastega seotud tegude kriminaliseerimisega viidatakse käesolevas direktiivis tegudele, mis kujutavad endast publikule suunatud organiseeritud elavat esitust, mistõttu kõnealune määratlus ei hõlma individuaalset suhtlemist nõusolevate eakaaslaste, seksuaalse enesemääramise ikka jõudnud laste ja nende partnerite vahel.

⁽¹⁾ ELT L 13, 20.1.2004, lk 44.

⁽²⁾ EÜT L 82, 22.3.2001, lk 1.

⁽³⁾ ELT L 328, 15.12.2009, lk 42.

⁽⁴⁾ ELT L 101, 15.4.2011, lk 1.

▼B

- (9) Lasteporno hõlmab sageli visuaalseid materjale, milles kujutatakse laste seksuaalset kuritarvitamist täiskasvanute poolt. See võib samuti hõlmata kujutisi lastest, kes on kaasatud ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse, või nende suguelundeid, kui selliseid visuaalseid materjale toodetakse või kasutatakse eelkõige seksuaalsel eesmärgil ning kasutatakse ära lapse teadmisel või teadmata. Lisaks hõlmab lasteporno mõiste samuti realistlikke kujutisi lapsest, kes on kaasatud või on kujutatud kaasatuna ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse eelkõige seksuaalsel eesmärgil.
- (10) Puue ei kujuta iseenesest automaatselt võimetust anda nõusolekut seksuaalsuhteks. Sellise puude ärakasutamine lapsega seksuaaltegevuses osalemise eesmärgil tuleks siiski kriminaliseerida.
- (11) Materiaalõiguslike kriminaalõiguse normide vastuvõtmisel peaks liit tagama asjaomaste õigusaktide ühtsuse, eelkõige karistuste määra osas. Võttes arvesse Lissaboni lepingut, tuleks meeles pidada nõukogu 24.-25. aprilli 2002. aasta järeldusi karistuste ühtlustamisel kohaldatavate põhimõtete kohta, milles on märgitud karistuste neli määra. Kuna käesolev direktiiv sisaldab erakordselt palju eri süütegusid, on erinevate raskusastmete kajastamiseks vaja, et karistuste määrad oleksid diferentseeritud täpsemalt, kui liidu õigusaktides peaks tavaliselt olema sätestatud.
- (12) Laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise raskete vormide suhtes tuleks kohaldada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi. Kõnealused rasked vormid hõlmavad eelkõige laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise erinevaid vorme, mida soodustab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine, näiteks internetis laste ahvatlemine seksuaalsuhte eesmärgil suhtlusvõrkude ja jututubade abil. Samuti tuleks lasteporno mõiste selgemalt määratleda ja ühtlustada see määratlus rahvusvahelistes õigusaktides kasutatavaga.
- (13) Käesolevas direktiivis osutatud süütegude eest ettenähtud vangistuse maksimummäärasid tuleks kohaldada vähemalt selliste süütegude kõige raskemate vormide puhul.
- (14) Selleks et saavutada laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lastepornoga seotud süütegude puhul käesolevas direktiivis ette nähtud vangistuse maksimummäär, võivad liikmesriigid, arvestades oma siseriiklikku õigust, kõnealuste süütegude eest siseriiklikes õigusaktides ette nähtud vangistuse määrasid liita.

▼B

- (15) Käesoleva direktiiviga kohustatakse liikmesriike nägema siseriiklikes õigusaktides ette sellised kriminaalkaristused, mis on seotud laste seksuaalse kuritarvitamise, seksuaalse ärakasutamise ja lasteporno vastast võitlust käsitlevate liidu õiguse sätetega. Käesolev direktiiv ei kehtesta kohustusi seoses selliste karistuste ega muude olemasolevate õiguskaitse-süsteemide rakendamisega üksikjuhtumite puhul.
- (16) Eelkõige nendel juhtudel, kui käesolevas direktiivis osutatud süütegusid pannakse toime rahalise kasu saamise eesmärgil, kutsutakse liikmesriike üles kaaluma, kas lisaks vangistusele tuleks ette näha rahatrahvid.
- (17) Lasteporno kontekstis võimaldab termin „õigusvastane” pakkuda liikmesriikidel kaitset sellise „pornograafilise materjaliga” seotud tegevuse suhtes, millel on näiteks meditsiini- või teadusalane või samalaadne eesmärk. Samuti võimaldab see riigi õiguspädevuse raames toimuvat tegevust, näiteks juhul, kui lastepornot valdavad õiguspäraselt ametiasutused selleks, et viia läbi kriminaalmenetlust või ära hoida, avastada või uurida kuritegusid. Lisaks ei välista see õiguskaitset ega samalaadseid asjakohaseid põhimõtteid, mis vabastavad isiku vastutusest teatavatel tingimustel, näiteks juhul, kui on olemas telefoni või interneti teel toimivad vihjeliinid nendest juhtumitest teatamiseks.
- (18) Kriminalseerida tuleks lastepornole juurdepääsu teadlik taotlemine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil. Vastutusele võtmiseks peaks isik nii sisenema tahtlikult lastepornot sisaldavale veebisaidile kui ka teadma, et seal selliseid visuaalseid materjale leidub. Karistusi ei tohiks kohaldada isikute suhtes, kes juhuslikult satuvad lastepornot sisaldavatele veebisaitidele. Süüteo tahtlikkust võib järeldada eelkõige asjaolust, et see on korduv, või et süüteod pandi toime tasulise teenuse kaudu.
- (19) Lapse ahvatlemine seksuaalsel eesmärgil on interneti kontekstis iseärane oht, sest Internet pakub kasutajatele ennenägematut anonüümsust, sest neil on võimalus varjata oma tegelikku isikut ja tundemärke, näiteks vanust. Samal ajal tunnistavad liikmesriigid, kui oluline on võidelda lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemisega ka väljaspool interneti, eelkõige siis, kui see ei toimu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil. Liikmesriike ergutatakse kriminaliseerima sellist tegevust, kus lapse ahvatlemine süüteo toimepanijaga kohtumiseks seksuaalsel eesmärgil toimub lapse juuresolekul või läheduses, nagu spetsiaalne ettevalmistus süüteoks, katse käesolevas direktiivis osutatud süütegusid toime panna, või kui selline tegevus on seksuaalse kuritarvitamise erivorm. Sõltumata sellest, milline õiguslik lahendus valitakse alaealiste *off-line*-ahvatlemise kriminaliseerimiseks, peaksid liikmesriigid tagama, et nad viivad selliste süütegude toimepanijate suhtes igal juhul läbi kriminaalmenetluse.

▼B

- (20) Käesoleva direktiiviga ei reguleerita liikmesriikide poliitikat vastastikusel nõusolekul põhineva seksuaaltegevuse suhtes, mis võib hõlmata lapsi ja mida võib käsitada inimese arengu juurde kuuluva seksuaalsuse avastamisena, võttes arvesse erinevaid kultuurilisi ja õigustavasid ning laste ja teismeliste suhete loomise ja säilitamise uusi vorme, milleks muu hulgas kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat. Nimetatud küsimused ei kuulu käesoleva direktiivi kohaldamisalasse. Liikmesriigid, kes kasutavad käesolevas direktiivis osutatud võimalusi, teevad seda oma pädevuse raames.
- (21) Liikmesriigid peaksid oma siseriiklikus õiguses nägema ette raskendavad asjaolud kooskõlas nende õigussüsteemis raskendavaid asjaolusid reguleerivate eeskirjadega. Nad peaksid tagama, et kõnealused raskendavad asjaolud on kohtunikele kaalumiseks teada õigusrikkujatele karistuse määramisel, kuigi kohtunikud ei ole kohustatud kõnealuseid raskendavaid asjaolusid arvesse võtma. Raskendavaid asjaolusid ei peaks liikmesriikide õiguses ette nägema, kui see ei ole oluline, arvestades konkreetse süüteo laadi. Riigi tasandil tuleks hinnata käesolevas direktiivis ettenähtud eri raskendavate asjaolude olulisust eraldi iga käesolevas direktiivis osutatud süüteo puhul.
- (22) Füüsilist või vaimset teovõimetust tuleks käesoleva direktiivi raames mõista kui seisundit, mis hõlmab ka uimastite ja alkoholi mõjust tulenevat füüsilist või vaimset teovõimetust.
- (23) Laste seksuaalse kuritarvitamise vastases võitluses tuleks täies ulatuses ära kasutada olemasolevaid vahendeid kriminaaltulu konfiskeerimiseks ja arestimiseks, nagu rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsioon ja selle protokollid, Euroopa Nõukogu 1990. aasta rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsioon, nõukogu 26. juuni 2001. aasta raamotsus 2001/500/JSK (milles käsitletakse rahapesu ning kuriteovahendite ja kuritegelikul teel saadud tulu kindlakstegemist, uurimist, blokeerimist, arestimist ja konfiskeerimist)⁽¹⁾ ning nõukogu 24. veebruari 2005. aasta raamotsus 2005/212/JSK (mis käsitleb kuritegevusega seotud tulu, kuriteovahendite ja omandi konfiskeerimist)⁽²⁾. Tuleks julgustada käesolevas direktiivis osutatud süütegude puhul arestitud ja konfiskeeritud kuriteovahendite ja kriminaaltulu kasutamist ohvrite toetamiseks ja kaitseks.
- (24) Käesolevas direktiivis osutatud süütegude ohvrite puhul tuleks vältida sekundaarset ohvriramist. Liikmesriikides, kus prostitutsioon või pornograafilises teoses esinemine on karistatav siseriikliku kriminaalõiguse kohaselt, peaks olema kõnealuse õiguse kohaselt võimalik süüdistust mitte esitada või karistust mitte määrata siis, kui laps on sooritanud asjaomased teod, olles ise seksuaalse ärakasutamise ohver, või kui last sunniti lastepornos osalema.

⁽¹⁾ EÜT L 182, 5.7.2001, lk 1.

⁽²⁾ ELT L 68, 15.3.2005, lk 49.

▼B

- (25) Kriminaalõiguse ühtlustamise vahendina nähakse käesolevas direktiivis ette karistuste määrad, mida tuleks kohaldada, ilma et see piiraks liikmesriikide konkreetset kriminaalpoliitikat seoses lapsealaste õigusrikkujatega.
- (26) Tuleks hõlbustada süütegude uurimist ja süüdistuste esitamist kriminaalmenetluses, et võtta arvesse lapsohvri ees seisvat raskust teatada seksuaalsest kuritarvitamisest ja teo toimepanijate anonüümsust küberruumis. Selleks et tagada käesolevas direktiivis osutatud süütegude edukas uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine, ei tohiks kriminaalmenetluse alustamine põhimõtteliselt sõltuda ohvri või tema esindaja poolt süüteost teatamisest või kuriteo asjaolude kohta avalduse esitamisest. Kriminaalmenetluse läbiviimiseks piisava tähtaja pikkus tuleks kindlaks määrata kooskõlas siseriikliku õigusega.
- (27) Käesolevas direktiivis osutatud süütegude uurimise ja nende eest süüdistuste esitamise eest vastutavatele isikutele tuleks teha kättesaadavaks tõhusad uurimisvahendid. Kõnealuste vahendite hulka võiksid kuuluda telefonikõnede pealtkuulamine ja kirjavahetusega tutvumine, varjatud jälgimine (sealhulgas elektrooniline jälgimine), pangakontode jälgimine või muu finantsuurimine, võttes muu hulgas arvesse proportsionaalsuse põhimõtet ning uuritavate süütegude laadi ja raskust. Vajaduse korral ja kooskõlas siseriikliku õigusega peaks selliste vahendite hulka kuuluma ka õiguskaitseasutuste võimalus kasutada internetis variidentiteeti.
- (28) Liikmesriigid peaksid julgustama iga isikut, kellel on teavet lapse seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise kohta või kes seda kahtlustab, teatama sellest pädevatele asutustele. Iga liikmesriigi ülesanne on määrata kindlaks pädevad asutused, kellele saab sellistest kahtlustest teatada. Kõnealused pädevad asutused ei peaks olema seotud ainult lastekaitse- või asjakohaste sotsiaalteenuste osutamisega. Nn heas usus kahtlustamise nõude eesmärk peaks olema vältida, et kujutletavaid või tõele mittevastavaid asjaolusid esitataks kuritahtlikel eesmärkidel.
- (29) Jurisdiktsiooni käsitlevaid eeskirju tuleks muuta tagamaks, et lapsi seksuaalselt kuritarvitava või ära kasutava liidust pärit isiku suhtes saaks kriminaalmenetluse läbi viia isegi juhul, kui ta paneb kuriteo toime väljaspool liitu, eelkõige seksiturismi raames. Lastega seotud seksiturismi all tuleks mõista laste seksuaalset ärakasutamist isiku või isikute poolt, kes reisivad oma tavapärasest keskkonnast sihtkohta välismaal, kus neil on lastega seksuaalkontakt. Kui lastega seotud seksiturism toimub väljaspool liitu, ergutatakse liikmesriike taotlema olemasolevate riiklike ja rahvusvaheliste vahendite, sealhulgas väljaandmist käsitlevate kahe- või mitmepoolsete lepingute abil vastastikust abi või kohtumenetluse üleviimist, et parandada koostööd kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega seksiturismiga võitlemiseks. Liikmesriigid peaksid edendama avatud

▼B

dialogi ja suhtlust liiduväliste riikidega, et oleks võimalik alustada asjakohaste siseriiklike õigusaktide kohaselt kriminaalmenetlust süütegudes kahtlustatavate suhtes, kes reisivad lastega seotud seksiturismi eesmärgil liidu piirest väljaspool.

- (30) Meetmeid lapsohvrite kaitsmiseks võetakse lapsohvrite huvides, arvestades hinnangut nende vajadustele. Lapsohvritel peaks olema lihtne juurdepääs õiguskaitsevahenditele ning meetmetele huvide konflikti lahendamiseks, kui lapse seksuaalne kuritarvitamine või ärakasutamine toimub perekonnas. Kui lapsele tuleks kriminaaluurimise või -menetluse käigus määrata eriesindaja, võib selleks olla ka juriidiline isik, institutsioon või asutus. Lisaks, kui lapsohvrid pöörduvad pädevate asutuste poole, tuleks neid kaitsta näiteks prostitutsiooni käsitlevates siseriiklikes õigusaktides sätestatud karistuste eest. Ka osalemine kriminaalmenetluses ei tohiks võimaluse korral lapsohvritele põhjustada lisatraumat vestluste tõttu või süüteo toimepanijaga silmsideme tõttu. Hea arusaam lastest ja laste reageerimisest traumaatilistele üleelamistele aitavad kindlustada kvaliteetse tunnistuste võtmise ning vähendavad vajalike meetmete võtmisel lastele põhjustatavat stressi.
- (31) Liikmesriigid peaksid kaaluma lapsohvritele lühi- ja pikaajalise abi andmist. Lapsele seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise tekitatud kahju on märkimisväärne ning sellega tuleks tegeleda. Seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise tekitatud kahju olemuse tõttu tuleks abi anda nii kaua, kui on vaja, et laps paraneks nii füüsilisel kui ka psühholoogilisel tasandil, ning abi võib vaja minna kuni täiseani. Tuleks kaaluda abi ja nõuannete andmise laiendamist lapsohvrite vanematele või eestkostjatele – kui nad ei ole süüteoga seoses kahtlustatavate hulgas –, et aidata neil lapsohvrit kogu menetluse ajal toetada.
- (32) Raamotsuses 2001/220/JSK on sätestatud ohvrite õigused kriminaalmenetluses, sealhulgas õigus kaitsesele ja hüvitisele. Lisaks tuleks seksuaalse kuritarvitamise, ärakasutamise ja lasteporno lapsohvritele tagada juurdepääs õigusnõustamisele ning, vastavalt ohvrite rollile asjaomases õigussüsteemis, esindamisele, sealhulgas hüvitise taotlemise eesmärgil. Sellist õigusnõustamist ja esindamist võiksid pädevad asutused pakkuda ka hüvitise taotlemiseks riigilt. Õigusnõustamise eesmärk on anda ohvritele võimalus saada teavet ja nõu nende käsutuses olevate erinevate võimaluste kohta. Õigusnõustamist peaks andma isik, kes on saanud vastava õigusliku koolituse, kuid kes ei pea tingimata

▼B

olema jurist. Õigusnõustamist ja esindamist vastavalt ohvrite rollile asjaomases õigussüsteemis tuleks pakkuda liikmesriikide endi menetluste kohaselt tasuta vähemalt juhul, kui ohvril ei ole piisavalt rahalisi vahendeid.

- (33) Liikmesriigid peaksid võtma meetmed, et ära hoida või keelata teod, mis on seotud laste seksuaalse kuritarvitamise ja lastega seotud seksiturismi edendamisega. Kaaluda võiks erinevaid ennetusmeetmeid, nagu turismitööstuse käitumisjuhendi ja isereguleerimismehhanismide koostamine ja tugevdamine, eetikakoodeksi või nn kvaliteedimärkide kehtestamine turismiorganisatsioonide jaoks, kes võitlevad lastega seotud seksiturismiga, või selgesõnalise poliitika väljatöötamine lastega seotud seksiturismi käsitlemiseks.
- (34) Liikmesriigid peaksid välja töötama laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise tõkestamise poliitika, sealhulgas meetmed laste seksuaalse ärakasutamise kõikide vormide aluseks oleva nõudluse ja laste ohvriks langemise riski vähendamiseks, ja/või neid tugevdama, kasutades selleks teavitus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ning teadus- ja haridusprogramme. Kõnealuste meetmete puhul peaksid liikmesriigid kasutama lapse õigustel põhinevat lähenemist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele, et lastele suunatud teadlikkuse suurendamise kampaaniad oleksid sobivad ja piisavalt lihtsasti mõistetavad. Samuti tuleks kaaluda usaldus- või vihjeliinide loomist.
- (35) Laste seksuaalsest kuritarvitisest ja ärakasutamisest teavitamise süsteemi ning abi vajavate laste aitamisega seoses tuleks propageerida vihjeliinide (kehtestatud komisjoni 15. veebruari 2007. aasta otsusega 2007/116/EÜ (millega reserveeritakse riigisisene numeratsiooniala algusega „116” sotsiaalse väärtusega ühtlustatud teenuste ühtlustatud numbritel))⁽¹⁾ ehk kadunud laste vihjeliini 116 000, kuritegevuse ohvrite vihjeliini 116 006 ning laste vihjeliini 116 111 kasutamist ning tuleks võtta arvesse nende toimisest saadud kogemusi.
- (36) Nende elukutsete esindajad, kes puutuvad tõenäoliselt kokku seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise lapsohvritega, peaksid olema asjakohaselt koolitatud, et nad oskaksid tuvastada selliseid ohvreid ja nendega tegeleda. Sellist koolitust tuleks edendada järgmiste töötajate kategooriate puhul, kui nad võivad kokku puutuda lapsohvritega: politseiametnikud, prokurörid, advokaadid, kohtunikud ja kohtute töötajad, laste hoolekandeesutuste ja tervishoiutöötajad, kuid see võiks hõlmata ka muid isikute rühmi, kes oma töös puutuvad tõenäoliselt kokku seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise lapsohvritega.

⁽¹⁾ ELT L 49, 17.2.2007, lk 30.

▼B

- (37) Selleks et vältida laste seksuaalset kuritarvitamist ja ärakasutamist, tuleks kavandada seksuaalkurjategijatele mõeldud sekkumisprogramme või -meetmeid. Kõnealused sekkumisprogrammid või -meetmed peaksid olema laialdased ja paindlikud ning keskenduma meditsiinilistele ja psühhosotsiaalsetele aspektidele ning need ei tohiks olla kohustuslikud. Kõnealused sekkumisprogrammid või -meetmed ei piira pädevate õigusasutuste kehtestatud sekkumisprogrammide ja -meetmete kohaldamist.
- (38) Sekkumisprogramme või -meetmeid ei pakuta automaatse õigusega. Sekkumisprogrammide ja -meetmete asjakohasus jääb iga liikmesriigi enda otsustada.
- (39) Selleks et tõkestada ja minimeerida korduvkuritegusid, tuleks õigusrikkujate puhul hinnata nende ohtlikkust ja laste vastu suunatud seksuaalsüütegude kordumise võimalikku riski. Sellise hindamisega seotud üksikasjad, nagu asutus, kes on pädev hindamist tellima ja läbi viima, või aeg kriminaalmenetluse ajal või pärast seda, mil kõnealune hindamine peaks toimuma, ning pärast kõnealust hindamist pakutavate tõhusate sekkumisprogrammide või -meetmetega seotud üksikasjad peaksid olema kooskõlas liikmesriikides kohaldatavate menetlustega. Samal korduvkuritegude tõkestamise ja minimeerimise eesmärgil peaks õigusrikkujatel samuti olema vabatahtlikkuse alusel juurdepääs tõhusatele sekkumisprogrammidele või -meetmetele. Kõnealused sekkumisprogrammid või -meetmed ei tohiks mõjutada selliste riiklike süsteemide toimimist, mis on loodud psüühikahäirete all kannatavate isikute raviks.
- (40) Süüdi mõistetud õigusrikkuja puhul tuleks ajutiselt või alaliselt tõkestada vähemalt kutsetegevust, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega, kui see on põhjendatud õigusrikkujate ohtlikkuse ja süütegude kordumise riskiga. Kui tööandja värbab isikuid sellisele tööle, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega, on tal õigus saada teavet laste vastu toime pandud seksuaalkuritegude eest karistusregistrisse kantud kehtivate karistuste või õiguste äravõtmise kohta. Käesoleva direktiivi kohaldamisel peaks tööandja mõiste hõlmama ka isikuid, kes juhivad vabatahtliku tööga tegelevat organisatsiooni, mis on seotud laste järelevalve ja/või hooldusega ning eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega. Sellise teabe edastamise viis, näiteks juurdepääs teabele asjaomase isiku kaudu, samuti teabe täpne sisu, korraldatud vabatahtliku töö ning lastega otseste ja korrapärase kontaktide tähendus tuleks sätestada vastavalt sise-riiklikule õigusele.
- (41) Käesolevas direktiivis võetakse liikmesriikide erinevatele õigustavadele nõuetekohaselt tähelepanu pöörates arvesse asjaolu, et juurdepääsu karistusregistritele võimaldavad üksnes pädevad asutused või asjaomane isik. Käesoleva direktiiviga ei kehtestata kohustust muuta karistusregistrite haldamise riiklikke süsteeme ega kõnealustele registritele juurdepääsu vahendeid.

▼B

- (42) Käesoleva direktiivi eesmärk ei ole ühtlustada eeskirju, mis puudutavad asjaomase isiku nõusolekut karistusregistrite teabe vahetamisel, st kas niisugune nõusolek on vajalik või mitte. Käesoleva direktiiviga ei kehtestata uut kohustust muuta vastavat siseriiklikku õigust ega menetlust, sõltumata sellest, kas selline nõusolek on siseriikliku õiguse kohaselt nõutav.
- (43) Liikmesriigid võivad kaaluda täiendavate haldusmeetmete võtmist süüteo toimepanijate suhtes, näiteks käesolevas direktiivis osutatud süüteo toimepanija kandmine seksuaalkurjategijate registrisse. Kõnealustele registritele juurdepääs peaks olema piiratud vastavalt riigi põhiseaduslikele põhimõtetele ja kohaldatavatele andmekaitsestandarditele, näiteks andes juurdepääsu ainult kohtusüsteemi- ja/või õiguskaitseasutustele.
- (44) Liikmesriike ergutatakse looma andmekogumise mehhanisme või teabekeskusi riiklikul või kohalikul tasandil ning koostöös kodanikuühiskonnaga, et jälgida ja hinnata laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise nähtust. Liit peaks jätkama metoodika ja andmekogumismeetodite väljatöötamist võrreldava statistika loomiseks, et oleks võimalik nõuetekohaselt hinnata laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastaste meetmete tulemusi.
- (45) Liikmesriigid peaksid võtma asjakohaseid meetmeid teabetalituste loomiseks, et pakkuda teavet seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise tundemärkide tuvastamiseks.
- (46) Lasteporno, mis tähendab laste seksuaalset kuritarvitamist kujutatavat visuaalset materjali, on teatava sisuga materjal, mida ei saa pidada arvamuse avaldamiseks. Lasteporno vastu võitlemiseks on vaja vähendada lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjali levikut, muutes õigusrikkujate jaoks sellise sisuga materjali üleslaadimise veebi senisest keerulisemaks. Seega on vaja võtta meetmeid, et eemaldada asjaomase sisuga materjal ja pidada kinni isikud, kes on süüdi laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava visuaalse materjali levitamises või allalaadimises. Toetamaks liidu jõupingutusi lastepornoga võitlemisel peaksid liikmesriigid püüdma teha võimalikult palju koostööd kolmandate riikidega, et tagada sellise sisuga materjali eemaldamine nende territooriumil asuvatest serveritest.
- (47) Kuid hoolimata sellistest jõupingutustest osutub lastepornot sisaldava materjali eemaldamine algallikast sageli võimatuks, kuna originaalmaterjalid ei asu liidus, kas seetõttu, et riik, kus asub server, ei soovi teha koostööd, või seetõttu, et materjali kõrvaldamine asjaomasel riigis osutub erakordselt aeganõudvaks. Samuti võib kehtestada mehhanismid, et tõkestada liidu territooriumilt juurdepääs veebilehtedele, mille puhul on kindlaks tehtud,

▼B

et need sisaldavad või levitavad lastepornot. Liikmesriikide poolt käesoleva direktiiviga kooskõlas võetavad meetmed lastepornot sisaldavate veebisaitide eemaldamiseks või vajaduse korral neile juurdepääsu tõkestamiseks võiksid põhineda mitmesugustel avalikel meetmetel, näiteks seadusandlikel, mitteseadusandlikel, kohtulikel või muudel meetmetel. Sellega seoses ei piira käesolev direktiiv internetisektori vabatahtlikku tegevust tema teenuste väärkasutamise ärahoidmisel ega liikmesriikide toetust sellisele tegevusele. Liikmesriigid peaksid tagama, et sõltumata sellest, milline on tegevuseks või meetmeks valitud alus, pakub see piisavat õiguskindlust ja prognoositavust kasutajatele ja teenusepakkujatele. Selleks et eemaldada laste kuritarvitamist sisaldav materjal ja tõkestada sellele juurdepääs, tuleks riiklike asutuste vahel algatada koostöö ja seda tugevdada, eelkõige selleks, et tagada võimalikult täielikud riiklikud nimekirjad veebisaitidest, mis sisaldavad lastepornot, ning vältida topelttööd. Sellises tegevuses tuleb arvesse võtta lõppkasutajate õigusi, järgida kehtivaid õigus- ja kohtumenetlusi ning pidada kinni Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsioonist ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartast. Turvalisema interneti programmiga on loodud vihjeliinide võrgustik, mille eesmärk on koguda teavet võrgus leviva ebaseadusliku sisuga materjali peamiste liikide kohta ning tagada, et sellise materjali kohta edastatud teateid uuritakse ja vahetatakse.

- (48) Käesoleva direktiivi eesmärk on muuta ja laiendada raamotsust 2004/68/JSK. Kuna tehtavad muudatused on arvukad ja sisulised, siis tuleks raamotsus selguse huvides täielikult asendada selles osas, mis käsitleb käesoleva direktiivi vastuvõtmises osalevaid liikmesriike.
- (49) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt võitlust laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastu, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning selle ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (50) Käesolev direktiiv on kooskõlas põhiõiguste ja iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtetega, milleks on eelkõige õigus inimväärikuse kaitsele, piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld, lapse õigused, õigus vabadusele ja turvalisusele, õigus sõna- ja teabevabadusele,

▼B

õigus isikuandmete kaitsele, õigus tõhusale õiguskaitsesele ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtte. Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada nimetatud õiguste ja põhimõtete täielik austamine ja sellest tuleb lähtuda ka käesoleva direktiivi rakendamisel.

- (51) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 kohaselt on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ja kohaldamisel.
- (52) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesolev direktiiv kehtestab miinimumeeskirjad, millega määratletakse kuriteokoosseisud ja karistused laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise, lasteporno ning lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemise korral. Samuti kehtestab direktiiv sätteid, et tugevdada kõnealuste kuritegude tõkestamist ja kuriteohvrite kaitset.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „laps” – alla 18 aasta vanune isik;
- b) „seksuaalse enesemääramise iga” – vanus, alla mille on siseriikliku õiguse kohaselt keelatud seksuaaltegevuses osalemine lapsega;
- c) „lasteporno”:
- i) materjal, milles visuaalselt kujutatakse last, kes on kaasatud tege-likku või jäljendatud ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse;
- ii) lapse suguelundite kujutamine eelkõige seksuaalsel eesmärgil;

▼B

- iii) materjal, milles visuaalselt kujutatakse lapsena näivat isikut, kes on kaasatud tegelikku või jäljendatud ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse, või lapsena näiva isiku suguelundite kujutamine eelkõige seksuaalsel eesmärgil, või
- iv) realistlik kujutis lapsest, kes on kaasatud ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse, või lapse suguelundite realistlik kujutamine eelkõige seksuaalsel eesmärgil;
- d) „lasteprostitutsioon” – lapse kasutamine seksuaaltegevuse eesmärgil, kui lapse osalemise eest seksuaaltegevuses antakse või lubatakse raha või muus vormis hüvitist või tasu, sõltumata sellest, kas nimetatud makse, lubadus või tasu antakse lapsele või kolmandale isikule;
- e) „pornograafiline etteaste” – publikule suunatud elav esitus, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel:
 - i) lapsest, kes on kaasatud tegelikku või jäljendatud ühemõtteliselt seksuaalsesse tegevusse, või
 - ii) eelkõige seksuaalsel eesmärgil lapse suguelunditest;
- f) „juriidiline isik” – üksus, millel on kohaldatava õiguse alusel juriidilise isiku staatus, välja arvatud riigid või avalik-õiguslikud asutused, kes teostavad riigivõimu, ning avalik-õiguslikud rahvusvahelised organisatsioonid.

*Artikkel 3***Seksuaalse kuritarvitamisega seotud süüteod**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada lõigetes 2–6 osutatud tahtlike tegude karistatavus.
2. Lapsele, kes ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, seksuaaltegevuse näitamise eest seksuaalsel eesmärgil, isegi kui ta ei pea selles osalema, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt üheaastane vangistus.
3. Lapsele, kes ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, seksuaalse kuritarvitamise näitamise eest seksuaalsel eesmärgil, isegi kui ta ei pea selles osalema, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheaastane vangistus.
4. Lapsega, kes ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, seksuaaltegevuses osalemise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt viieaastane vangistus.

▼B

5. Lapsega seksuaaltegevuses osalemise eest, kui selleks on:
- i) lapse suhtes saavutatud usaldust, võimu või mõju kuritarvitatud, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheksa-aastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt kolmeaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas;
 - ii) lapse eriti kaitsetut, eelkõige vaimse või füüsilise puude või sõltuvussuhte tõttu tekkinud olukorda kuritarvitatud, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheksa-aastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt kolmeaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas, või
 - iii) kasutatud sundi, jõudu või ähvardusi, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kümneaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt viieaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.
6. Sundi, jõudu või ähvardusi kasutades lapse sundimise eest seksuaaltegevusse kolmanda isikuga määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kümneaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt viieaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

*Artikkel 4***Seksuaalse ärakasutamisega seotud süüteod**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada lõigetes 2–7 osutatud tahtlike tegude karistatavus.
2. Lapse pornograafilises etteastes osalema panemise või osalemiseks värbamise eest või sellest majandusliku kasu teenimise eest või lapse muul viisil kõnealusel eesmärgil ärakasutamise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt viieaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt kaheaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.
3. Lapse pornograafilises etteastes osalema panemise eest, kasutades sundi või jõudu või last sel eesmärgil ähvardades, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheksa-aastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt viieaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

▼B

4. Lapse osalusel toimuva pornograafilise etteaste teadliku jälgimise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt üheaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

5. Lapse lasteprostitutsioonis osalema panemise või osalemiseks värbamise eest või sellest majandusliku kasu teenimise eest või lapse muul viisil kõnealusel eesmärgil ärakasutamise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheksa-aastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt viieaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

6. Lapse lasteprostitutsioonis osalema panemise eest, kasutades sundi või jõudu või sel eesmärgil ähvardades, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kümneaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt viieaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

7. Lasteprostitutsiooni raames lapsega seksuaaltegevuses osalemise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt viieaastane vangistus, kui laps ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, ning vähemalt kaheaastane vangistus, kui laps on seksuaalse enesemääramise eas.

*Artikkel 5***Lastepornoga seotud süüteod**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada lõigetes 2–6 osutatud tahtlike tegude karistatavus, kui need sooritatakse õigusvastaselt.

2. Lasteporno omandamise ja valdamise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt üheaastane vangistus.

3. Lastepornole info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil teadlikult juurdepääsu taotlemise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt üheaastane vangistus.

4. Lasteporno turustamise, levitamise ja edastamise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheaastane vangistus.

5. Lasteporno pakkumise, tarnimise ja kättesaadavaks tegemise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kaheaastane vangistus.

6. Lasteporno tootmise eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kolmeaastane vangistus.

▼B

7. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas käesolevat artiklit kohaldatakse selliste juhtumite suhtes, mis hõlmavad artikli 2 punkti c alapunktis iii osutatud lastepornot, kus lapsena näiv isik oli kujutamise ajal tegelikult vähemalt 18-aastane.

8. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas käesoleva artikli lõikeid 2 ja 6 kohaldatakse selliste juhtumite suhtes, mille puhul on tehtud kindlaks, et tootja tootis ja valdas artikli 2 punkti c alapunktis iv osutatud pornograafilist materjali ainult oma isiklikuks tarbeks niivõrd, kui võrd tootmisel ei ole kasutatud artikli 2 punkti c alapunktides i, ii või iii osutatud pornograafilist materjali, ning tingimusel, et teoga ei kaasne materjali levitamise riski.

*Artikkel 6***Lapse ahvatlemine seksuaalsel eesmärgil**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada järgmise tahtliku teo karistatavus:

täiskasvanu poolt artikli 3 lõikes 4 või artikli 5 lõikes 6 osutatud süüteo toimepaneku eesmärgil info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kaudu tehtud ettepaneku eest kohtuda lapsega, kes ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, kui kõnealusele ettepanekule järgnes konkreetne tegu, mis viis sellise kohtumiseni, määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt üheaastane vangistus.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et täiskasvanu poolt artikli 5 lõigetes 2 ja 3 osutatud süüteo toimepaneku eesmärgil info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kaudu tehtud katse ahvatleda last, kes ei ole jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka, et pakkuda seda last kujutavat lastepornot, on karistatav.

*Artikkel 7***Kihutamine ja kaasaaitamine ning katse**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 3–6 osutatud süütegudele kihutamine ja kaasaaitamine on karistatav.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada artikli 3 lõigetes 4, 5 ja 6, artikli 4 lõigetes 2, 3, 5, 6 ja 7 ning artikli 5 lõigetes 4, 5 ja 6 osutatud süütegude toimepanemise katse karistatavus.

*Artikkel 8***Vastastikusel nõusolekul põhinevad seksuaaltegevused**

1. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas artikli 3 lõikeid 2 ja 4 kohaldatakse vastastikusel nõusolekul põhinevate seksuaaltegevuste suhtes eakaaslaste vahel, kes sarnanevad omavahel vanuse ning psühholoogilise ja füüsilise arengu või küpsuse poolest, kui kõnealused teod ei hõlma kuritarvitamist.

▼B

2. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas artikli 4 lõiget 4 kohaldatakse vastastikusel nõusolekul põhinevate seksuaalsuhete raames toimuva pornograafilise etteaste suhtes, kui laps on jõudnud seksuaalse enesemääramise ikka või kui etteaste toimub eakaaslaste vahel, kes sarnanevad omavahel vanuse ja psühholoogilise ning füüsilise arengu või küpsuse poolest, kui kõnealused teod ei hõlma kuritarvitamist ega ärakasutamist ning kui pornograafilise etteaste eest ei anta raha ega muus vormis hüvitist ega tasu.

3. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas artikli 5 lõikeid 2 ja 6 kohaldatakse sellise materjali tootmise, omandamise või valdamise suhtes, mis hõlmab seksuaalse enesemääramise ikka jõudnud lapsi, kui see materjal on toodetud ja seda vallatakse kõnealuste laste nõusolekul ning üksnes asjaomaste isikute isiklikuks tarbeks, kui kõnealused teod ei hõlma kuritarvitamist.

*Artikkel 9***Raskendavad asjaolud**

Kui järgmised asjaolud ei ole juba artiklites 3–7 osutatud süütegude teokoosseisu tunnused, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et järgmisi asjaolusid võib käsitada kooskõlas siseriikliku õiguse vastavate sätetega asjaomaste artiklites 3–7 osutatud süütegude puhul raskendavate asjaoludena:

- a) süütegu pandi toime lapse suhtes, kes oli eriti kaitsetus olukorras, näiteks vaimse või füüsilise puudega laps või sõltuvussuhtes laps, või lapse füüsilise või vaimse teovõimetuse tõttu;
- b) süüteo pani toime lapse pereliige, lapsega koos elav isik või lapse suhtes usaldust või võimu kuritarvitanud isik;
- c) süüteo panid toime mitu isikut koos tegutsedes;
- d) süütegu pandi toime kuritegeliku ühenduse raames nõukogu 24. oktoobri 2008. aasta raamotsuse 2008/841/JSK (organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta) ⁽¹⁾ tähenduses;
- e) süüteo pani toime isik, kes on varem samaväärse süüteo eest süüdi mõistetud;
- f) süüteo pani toime isik, kes on tahtlikult või kergemeelsuse tõttu seadnud ohtu lapse elu, või
- g) süütegu hõlmas rasket vägivalda või sellega põhjustati lapsele suurt kahju.

⁽¹⁾ ELT L 300, 11.11.2008, lk 42.

▼B*Artikkel 10***Süüdimõistvast kohtuotsusest tulenev õiguste äravõtmine**

1. Selleks et hoida ära süüteo kordumise oht, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et mis tahes artiklites 3–7 osutatud süüteos süüdi mõistetud füüsilise isiku puhul võib ajutiselt või alaliselt tõkestada vähemalt tema kutsetegevust, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et kui tööandja värbab isiku selliseks kutsetegevuseks või korraldatud vabatahtlikuks tegevuseks, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega, on tal õigus nõuda teavet kooskõlas siseriikliku õigusega ja mis tahes sobival viisil, nagu otsene juurdepääs teabele kas taotluse esitamise või asjaomase isiku kaudu, artiklites 3–7 osutatud süütegude eest süüdimõistva kohtuotsuse olemasolu kohta, mis on kantud karistusregistrisse, või süüdimõistmisest tuleneva õiguste äravõtmise kohta seoses tegevusega, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 kohaldamiseks edastatakse teave, mis käsitleb artiklites 3–7 osutatud süütegude eest süüdimõistvat kohtuotsust ja sellisest süüdimõistmisest tulenevat õiguste äravõtmist seoses tegevusega, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega, kooskõlas nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsuses 2009/315/JSK (mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust ja andmete sisu) ⁽¹⁾ sätestatud korraga, kui seda taotletakse nimetatud raamotsuse artikli 6 raames asjaomase isiku nõusolekul.

*Artikkel 11***Arestimine ja konfiskeerimine**

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et nende pädevatel asutustel on õigus arestida ja konfiskeerida artiklites 3, 4 ja 5 osutatud süütegudeks kasutatud vahendid ja kuritegelikul teel saadud tulu.

*Artikkel 12***Juriidilise isiku vastutus**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et juriidilist isikut saab vastutusele võtta artiklites 3–7 osutatud süütegude eest, mille on tema kasuks toime pannud eraisikuna või juriidilise isiku organi liikmena tegutsenud isik, kellel on juriidilises isikus võimupositsioon, mis põhineb järgmisel:

a) õigus esindada juriidilist isikut,

⁽¹⁾ ELT L 93, 7.4.2009, lk 23.

▼B

b) õigus teha juriidilise isiku nimel otsuseid või

c) õigus kontrollida juriidilist isikut.

2. Liikmesriigid võtavad ka vajalikud meetmed tagamaks, et juriidilist isikut saab vastutusele võtta juhul, kui lõikes 1 osutatud isiku järelevalve või kontrolli puudumise tõttu on tema alluvuses oleval isikul osutunud võimalikuks kõnealuse juriidilise isiku kasuks toime panna mõni artiklites 3–7 osutatud süütegu.

3. Juriidilise isiku lõigete 1 ja 2 kohane vastutus ei piira kriminaalmenetlust füüsilise isiku suhtes, kes on mõne artiklites 3–7 osutatud süüte toimepanija, sellele kihutaja või kaasaaitaja.

*Artikkel 13***Juriidilise isiku suhtes kohaldatavad karistused**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 12 lõike 1 kohaselt vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi, mille hulka kuuluvad kriminaalõiguslikud ja muud trahvid ning võivad kuuluda muud karistused, nagu:

a) riiklike hüvitiste või abi saamise õigusest ilmajätmine,

b) ajutine või alaline ettevõtluskeeld,

c) kohtuliku järelevalve alla võtmine,

d) sundlõpetamine või

e) süüte toimepanekuks kasutatud tegevuskohtade ajutine või lõplik sulgemine.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 12 lõike 2 kohaselt vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või meetmeid.

*Artikkel 14***Ohvrile süüdistuse esitamata jätmine või ohvri karistamata jätmine**

Liikmesriigid võtavad vastavalt oma õigussüsteemi aluspõhimõtetele vajalikud meetmed tagamaks, et pädevatel riiklikel asutustel on volitused jätta seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ärakasutamise lapsohvrile süüdistus esitamata või karistus määramata kuritegelikus tegevuses sunnitud osalemise eest, kui see tulenes otseselt asjaolust, et tema suhtes oli toime pandud mõni artikli 4 lõigetes 2, 3, 5 ja 6 ning artikli 5 lõikes 6 osutatud tegu.

Artikkel 15

Uurimine ja süüdistuse esitamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 3–7 osutatud süütegude uurimine või nende eest süüdistuse esitamine ei sõltu ohvri või tema esindaja teatest ega kuriteo asjaolude kohta avalduse tegemisest ning et kriminaalmenetlust võib jätkata ka juhul, kui kõnealune isik on oma tunnistuse tagasi võtnud.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et piisava tähtsaja jooksul pärast ohvri täisealiseks saamist oleks võimalik esitada süüdistus artiklis 3 ning artikli 4 lõikes 2, 3, 5, 6 ja 7 osutatud süüteo ning artikli 5 lõikes 6 osutatud raske süüteo eest, kui on kasutatud artikli 2 punkti c alapunktides i ja ii määratletud lastepornot, ning et see tähtaeg vastaks asjaomase süüteo raskusele.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et isikutele, üksustele või talitustele, kelle ülesanne on artiklites 3–7 osutatud kuritegude uurimine või nende eest süüdistuse esitamine, on kättesaadavad organiseeritud kuritegevuse või teiste raskete kuritegevuse juhtumite puhul kasutatavad tõhusad uurimisevahendid.

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et uurimisüksused või -talitused saaksid püüda tuvastada artiklites 3–7 osutatud süütegude ohvrid, analüüsides selleks eelkõige lastepornot sisaldavat materjali, nagu fotod ja audiovisuaalsed salvestised, mis on edastatud või kättesaadavaks tehtud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil.

Artikkel 16

Seksualse kuritarvitamise või ärakasutamise kahtlusest teatamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et siseriiklikus õiguses sätestatud konfidentsiaalsusnõuetega, mida kohaldatakse teatavate kutsealade esindajate suhtes, kelle põhitegevus on lastega tegelemine, ei piirata kõnealuste kutsealade esindajate võimalust teatada lastekaitse eest vastutavatele asutustele olukorrast, mille puhul neil on põhjendatult alust arvata, et laps on mõne artiklites 3–7 osutatud süüteo ohver.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et julgustada isikut, kes heas usus teab, et on toime pandud ükskõik milline artiklites 3–7 osutatud süütegu, või kahtlustab seda, teatama sellest pädevatele asutustele.

Artikkel 17

Jurisdiktsioon ja kriminaalmenetluste kooskõlastamine

1. Liikmesriik võtab vajalikud meetmed, et kehtestada oma jurisdiktsioon artiklites 3–7 osutatud süütegude puhul, kui

▼B

a) süütegu on tervikuna või osaliselt toime pandud tema territooriumil või

b) teo toimepanija on tema kodanik.

2. Liikmesriik teavitab komisjoni, kui ta otsustab jurisdiktsiooni laiendada artiklites 3–7 osutatud süütegudele, mis on toime pandud väljaspool tema territooriumi, muu hulgas kui

a) süütegu on toime pandud tema kodaniku vastu või isiku vastu, kelle peamine elukoht asub tema territooriumil;

b) süütegu on toime pandud tema territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks või

c) süüteo toimepanija peamine elukoht asub tema territooriumil.

3. Liikmesriik tagab, et tema jurisdiktsioon hõlmab olukordi, kus artiklites 5 ja 6 ning, kui see on asjakohane, artiklites 3 ja 7 osutatud süüteod on toime pandud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil, millele pääseti juurde tema territooriumilt, olenemata sellest, kas selline tehnoloogia asub tema territooriumil.

4. Artikli 3 lõigetes 4, 5 ja 6, artikli 4 lõigetes 2, 3, 5, 6 ja 7 ning artikli 5 lõikes 6 osutatud, väljaspool asjaomase liikmesriigi territooriumi toime pandud süütegude korral kriminaalmenetluse läbiviimisel võtab iga liikmesriik käesoleva artikli lõike 1 punktis b nimetatud juhul vajalikud meetmed tagamaks, et tema jurisdiktsiooni teostamine ei sõltu sellest, kas sellist tegu käsitatakse teo toimepanemise kohas kuriteona.

5. Artiklites 3–7 osutatud, väljaspool asjaomase liikmesriigi territooriumi toime pandud süütegude korral kriminaalmenetluse läbiviimisel võtab iga liikmesriik käesoleva artikli lõike 1 punktis b nimetatud juhul vajalikud meetmed tagamaks, et tema jurisdiktsiooni teostamine ei sõltu tingimusest, et kriminaalmenetlust saab alustada alles pärast ohvri poolt teate esitamist süüteo toimepanemise kohas või pärast süüteost teatamist riigi poolt, kelle territooriumil süütegu toime pandi.

*Artikkel 18***Üldsätted lapsohvritele pakutavate abi-, toetus- ja kaitsemeetmete kohta**

1. Artiklites 3–7 osutatud süütegude lapsohvritele pakutakse abi, toetust ja kaitset kooskõlas artiklitega 19 ja 20, võttes arvesse lapse huvisid.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et laps saab abi ja toetust kohe, kui pädevatel asutustel on põhjendatult alust arvata, et lapse suhtes võib olla toime pandud mõni artiklites 3–7 osutatud süütegu.

▼B

3. Liikmesriigid tagavad, et kui ei ole teada selle isiku vanus, kelle suhtes on toime pandud mõni artiklites 3–7 osutatud süütegu, ja on põhjust arvata, et see isik on laps, käsitatakse kõnealust isikut lapsena ja ta saab viivitamatult abi, toetust ja kaitset kooskõlas artiklitega 19 ja 20.

*Artikkel 19***Ohvri abistamine ja toetamine**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ohvrile pakutakse abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle ajal ning asjakohase aja jooksul pärast seda, et tal oleks võimalik kasutada raamotsuses 2001/220/JSK ja käesolevas direktiivis sätestatud õigusi. Liikmesriigid võtavad eelkõige vajalikud meetmed tagamaks nende laste kaitse, kes teatavad perekonnasisestest kuritarvitamise juhtudest.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et lapsohvrile pakutavat abi ja toetust ei muudeta sõltuvaks sellest, kas ta soovib teha koostööd kriminaaluurimises, süüdistuse esitamisel või kohtumenetluses.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et erimeetmed lapsohvri abistamiseks ja toetamiseks, kui ta teostab käesolevas direktiivis sätestatud õigusi, võetakse pärast iga lapsohvri konkreetse olukorra hindamist, võttes nõuetekohaselt arvesse lapse seisukohti, vajadusi ja huve.

4. Artiklites 3–7 osutatud süütegude lapsohvreid käsitatakse raamotsuse 2001/220/JSK artikli 2 lõike 2, artikli 8 lõike 4 ja artikli 14 lõike 1 kohaselt eriti kaitsetute ohvritena.

5. Liikmesriigid võtavad vajaduse ja võimaluse korral meetmed, et pakkuda abi ja toetust nende lapsohvrite perekondadele, kelle suhtes kehtivad käesolevas direktiivis sätestatud õigused, kui perekond asub liikmesriigi territooriumil. Eelkõige kohaldavad liikmesriigid vajaduse ja võimaluse korral lapsohvri perekonna suhtes raamotsuse 2001/220/JSK artiklit 4.

*Artikkel 20***Lapsohvri kaitse kriminaaluurimises ja -menetluses**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et pädevad asutused määravad vastavalt ohvrite rollile asjaomases õigussüsteemis kriminaaluurimise ja -menetluse ajal lapsohvrile eriesindaja juhul, kui siseriikliku õiguse kohaselt vanemliku vastutuse kandjad ei saa last esindada enda ja lapsohvri huvide konflikti tõttu või kui laps on saatjata või perekonnast lahutatud.

▼B

2. Liikmesriigid tagavad, et lapsohvritele pakutakse vastavalt ohvrite rollile asjaomases õigussüsteemis viivitamata juurdepääsu õigusnõustamisele ja esindamisele, sealhulgas hüvitise taotlemise eesmärgil. Kui ohvril ei ole piisavalt rahalisi vahendeid, pakutakse õigusnõustamist ja esindamist tasuta.

3. Piiramata kaitseõigust, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 3–7 osutatud süütegude kriminaaluurimises

- a) toimuvad vestlused lapsohvriga põhjendamatu viivitusega pärast asjaoludest teatamist pädevatele asutustele;
- b) toimuvad vestlused lapsohvriga vajaduse korral selleks loodud või kohandatud ruumides;
- c) juhib vestlust lapsohvriga või viibib selle juures selleks koolitatud spetsialist;
- d) juhivad võimaluse ja vajaduse korral kõiki lapsohvriga peetavaid vestlusi samad isikud;
- e) peetakse võimalikult vähe vestlusi ja neid korraldatakse ainult äärmise vajaduse korral asjaomase kriminaaluurimise ja -menetluse eesmärgil;
- f) võib lapsohvriga kaasas olla tema esindaja või vajaduse korral tema valitud täiskasvanu, kui kõnealuse isiku suhtes ei ole tehtud vastupidist põhjendatud otsust.

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 3–7 osutatud süütegude kriminaaluurimise raames võib audiovisuaalselt salvestada kõiki lapsohvriga või vajaduse korral lapstunnistajaga peetavaid vestlusi ning et selliseid audiovisuaalselt salvestatud vestlusi võib vastavalt siseriiklikus õiguses sätestatud eeskirjadele kasutada kriminaalasja kohtulikult menetlemisel tõendina.

5. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 3–7 osutatud süütegudes kriminaalasja kohtulikult menetlemisel võib teha järgmise otsuse:

- a) kohtuistung on kinnine;
- b) lapsohvri võib ära kuulata kohtusse toomata, kasutades selleks eelkõige asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat.

▼B

6. Kui see on lapsohvri huvides ja võttes arvesse muid olulisi huvisid, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed lapsohvri eraelu puutumatus, isiku ja imago kaitsmiseks ning selleks, et vältida mis tahes sellise teabe levitamist avalikkusele, mille kaudu on võimalik neid isikuid kindlaks teha.

*Artikkel 21***Kuritarvitamise võimaluste ja lastega seotud seksiturismi reklaamimise vastased meetmed**

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et hoida ära või keelata

- a) artiklites 3–6 osutatud süütegude toimepanemise võimalust reklaamivate materjalide levitamise ja
- b) kaubanduslikul või mittekaubanduslikul eesmärgil teistele isikutele reisi korraldamine, et toime panna mõni artiklites 3–5 osutatud süütegu.

*Artikkel 22***Ennetavad sekkumisprogrammid või -meetmed**

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et isikul, kes usub, et ta võib toime panna mõne artiklites 3–7 osutatud süüteo, on vajaduse korral võimalus osaleda tõhusates sekkumisprogrammides või -meetmetes, mis on loodud selliste süütegude toimepanemise riski hindamiseks ja vältimiseks.

*Artikkel 23***Ennetusmeetmed**

1. Liikmesriigid võtavad asjakohased meetmed, näiteks haridus- ja koolitusmeetmed, et takistada ja vähendada laste ärakasutamise kõikide vormide aluseks olevat nõudlust.

2. Liikmesriigid võtavad teadlikkuse suurendamise ja laste seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise ohvriks langemise ohu vähendamise eesmärgil asjakohased meetmed, sealhulgas interneti vahendusel, nagu näiteks teavitus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniad ning teadus- ja haridusprogrammid, mida vajaduse korral korraldatakse koostöös asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja teiste sidusrühmadega.

3. Liikmesriigid edendavad korrapäraste koolituste korraldamist ametnikele, sealhulgas tegevteenistuses politseinikele, kes võivad kokku puutuda seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise lapsohvritega, et nad suudaksid tuvastada seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise lapsohvreid ja potentsiaalseid lapsohvreid ning nendega tegeleda.

Artikkel 24

Vabatahtlikkusel põhinevad sekkumisprogrammid või -meetmed kriminaalmenetluse käigus või pärast seda

1. Ilma et see piiraks pädevate õigusasutuste poolt siseriikliku õiguse alusel kehtestatud sekkumisprogrammide või -meetmete kohaldamist, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada võimalus osaleda tõhusates sekkumisprogrammides või -meetmetes, mille eesmärk on vältida või minimeerida laste vastu suunatud seksuaalsüütegude kordumise riski. Sellistes programmides või meetmetes on vastavalt siseriiklikule õigusele võimalik osaleda nii vanglas kui ka väljaspool vanglat kogu kriminaalmenetluse jooksul.

2. Lõikes 1 osutatud sekkumisprogrammid või -meetmed vastavad seksuaalsüütegeusid toime panevate laste arenguga seotud erivajadustele.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et järgmistel isikutel oleks võimalik osaleda lõikes 1 osutatud sekkumisprogrammides või -meetmetes:

a) isikud, kelle suhtes on algatatud artiklites 3–7 osutatud süüteo kriminaalmenetlus, tingimustel, mis ei kahjusta ega ole vastuolus kaitseõiguse ega õiglase ja erapooletu kohtumõistmise nõudega, järgides eelkõige süütuse presumptsiooni põhimõtet, ning

b) mis tahes artiklites 3–7 osutatud süüteo süüdi mõistetud isikud.

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et lõikes 3 osutatud isikute puhul hinnatakse nende ohtlikkust ja artiklites 3–7 osutatud süütegude kordumise võimalikku riski, eesmärgiga teha kindlaks asjakohased sekkumisprogrammid või -meetmed.

5. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et lõikes 3 osutatud isikud, kellele on tehtud ettepanek osaleda lõike 4 kohastes sekkumisprogrammides või -meetmetes:

a) on täiesti teadlikud nimetatud ettepaneku põhjustest;

b) annavad nõusoleku osaleda programmides või -meetmetes, olles asjaoludest täiesti teadlikud;

c) võivad keelduda osalemast ning, kui tegemist on süüdi mõistetud isikutega, teavitatakse neid sellise keeldumisega kaasnevatest võimalikest tagajärgedest.

Artikkel 25

Lastepornot sisaldavate või levitavate veebisaitide vastased meetmed

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada nende territooriumil asuvate lastepornot sisaldavate või levitavate veebisaitide viivitamatu kõrvaldamine, ning püüavad saavutada väljaspool nende territooriumit asuvate selliste veebisaitide kõrvaldamise.

▼B

2. Liikmesriigid võivad võtta meetmed, et tõkestada nende territooriumil asuvate internetikasutajate juurdepääs veebisaitidele, mis sisaldavad või mille kaudu levitatakse lastepornot. Kõnealuseid meetmeid tuleb võtta läbipaistvate menetluste abil ja nad peavad pakkuma piisavaid kaitsemeetmeid, eelkõige tagamaks, et piirang on vajalik ja proportsionaalne, ja et kasutajaid teavitatakse sellise piirangu põhjusest. Kõnealused kaitsemeetmed hõlmavad samuti õiguskaitsevahendite kasutamise võimalust.

*Artikkel 26***Raamotsuse 2004/68/JSK asendamine**

Raamotsus 2004/68/JSK asendatakse käesoleva direktiivi vastuvõtmises osalevate liikmesriikide suhtes, ilma et see piiraks kõnealuste liikmesriikide kohustusi, mis on seotud raamotsuse ülevõtmise tähtaegadega.

Käesoleva direktiivi vastuvõtmises osalevate liikmesriikide suhtes tõlgendatakse viiteid raamotsusele 2004/68/JSK viidetena käesolevale direktiivile.

*Artikkel 27***Ülevõtmine**

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 18. detsembril 2013.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile sätete teksti, millega võetakse siseriiklikesse õigusaktidesse üle käesolevast direktiivist tulenevad kohustused.

3. Kui liikmesriigid need sätted vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

*Artikkel 28***Aruandlus**

1. Komisjon esitab hiljemalt 18. detsembril 2015 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikke meetmeid, ning millele vajaduse korral lisatakse seadusandlik ettepanek.

2. Komisjon esitab hiljemalt 18. detsembril 2015 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse artiklis 25 osutatud meetmete rakendamist.

*Artikkel 29***Jõustumine**

Käesolev direktiiv jõustub *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

▼B

Artikkel 30

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas aluslepingutega.